

Wstęp

Każde współczesne państwo posiada system bezpieczeństwa wewnętrznego o charakterze wieloelementowym. Na taki system składa się wiele podmiotów o odmiennym statusie, a także różnych zadaniach, kompetencjach i właściwościach terytorialnych. Bezpieczeństwo wewnętrzne jest podstawowym elementem systemu bezpieczeństwa narodowego.

Bezpieczeństwo wewnętrzne jest „stanem uzyskiwanym w efekcie spełniania przez państwo funkcji wewnętrznej realizowanej w ramach strategicznej polityki bezpieczeństwa narodowego, przejawiającym się ochroną: w ujęciu wąskim – porządku konstytucyjnego, bezpieczeństwa publicznego i bezpieczeństwa powszechnego; w ujęciu szerszym – porządku konstytucyjnego, życia i zdrowia obywateli, majątku narodowego przed bezprawnymi działaniami, a także skutkami klęsk żywiołowych i katastrof technicznych”.

System bezpieczeństwa wewnętrznego państwa zależy od wielu okoliczności, a przede wszystkim od: tradycji, ustroju politycznego, struktury terytorialnej i systemu rządów. Konkretny kształt systemu uzależniony jest również od specyfiki i nasilenia zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego, które występują w poszczególnych państwach. System bezpieczeństwa wewnętrznego Polski został ukształtowany głównie przez zmiany ustrojowe po 1989 roku, który był rokiem przełomowym.

Na bezpieczeństwo wewnętrzne ma również wpływ przynależność państw do ponadnarodowych oraz międzypaństwowych organizacji bezpieczeństwa. Przynależność do takich organizacji wymusza wprowadzenie do polityki wewnętrznej kraju rozwiązań, dzięki którym współpraca między krajami rozwija się. Zagrożenia o charakterze wewnętrznym, takie jak: terroryzm, przestępczość zorganizowana czy nielegalna migracja, zaliczają się do problemów międzynarodowych, gdyż do ich zwalczania potrzebna jest współpraca różnych państw. Obok nich mamy również zagrożenia, których nikt nie powinien lekceważyć, są to zagrożenia naturalne, a szczególnie wynikające z oddziaływań człowieka na środowisko. Należą do nich również zagrożenia wynikające z oddziaływania środowiska wodnego i związane z nim bezpieczeństwo wodne, będące elementem bezpieczeństwa publicznego. Zatem pojawia się nowe bezpieczeństwo, **bezpieczeństwo wodne** – pojęcie określające zdolność danej populacji do zapewnienia sobie dostępu do źródeł wody pitnej. Zapewnienie bezpieczeństwa wodnego jest narastającym problemem, gdyż mają na niego wpływ takie czynniki, jak m.in. przyrost naturalny, susze, zmiany klimatu, anomalie pogodowe typu El Niño i La Niña, coraz większe zanieczyszczenie istniejących źródeł wody, zbędne zużycie wody przez przemysł i nadmierne zużywanie wód gruntowych i artezyjskich. Poziom bezpieczeństwa wodnego ulega drastycznej redukcji, w wielu krajach świata zjawisko to określa się z języka angielskiego jako *water stress*.

Problem polityki wodnej możemy również rozpatrywać pod kątem bezpieczeństwa na obszarach wodnych. Obszar wodny to wody śródlądowe oraz wody przybrzeżne i kąpieliska, miejsca wykorzystywane do kąpieli, pływalnia, a także inne obiekty dysponujące nieckami basenowymi o łącznej powierzchni powyżej 100m² i o głębokości ponad 0,4 m w najgłębszym miejscu lub o głębokości powyżej 1,2 m. Kąpieliskiem nie jest jednak: basen pływacki, basen

uzdrowiskowy, zamknięty zbiornik wodny podlegający oczyszczaniu lub wykorzystywaniu w celach terapeutycznych, sztuczny, zamknięty zbiornik wodny, oddzielony od wód powierzchniowych i podziemnych. Mówi się dużo o bezpieczeństwie nad wodą, aczkolwiek wciąż za mało. Każdego roku w okresie letnim, kiedy to setki tysięcy ludzi udają się nad wodę w celach rekreacyjnych, prowadzone są kampanie profilaktyczne mające za zadanie uświadomienie społeczeństwu grożących niebezpieczeństw.

Całkowite zasoby wodne na Ziemi wynoszą 1,386 mln km³, z czego aż 96% stanowią wody słone. Wody słodkie zmagazynowane są w 68% w lodowcach i lodach. Pod ziemią natomiast, znajduje się 30% wód słodkich. Zasoby wody w rzekach bądź jeziorach wynoszą 93 000 km³. Jest to bardzo mały odsetek całkowitych zasobów wodnych na Ziemi, ale bardzo znaczący, gdyż rzeki i jeziora są podstawowym źródłem wody w codziennym życiu człowieka. Kraje i obszary mające problem z ilością dostępnej wody dla populacji i przemysłu to przede wszystkim Północna Afryka, Bliski Wschód, Indie, Chiny, Azja Centralna, Chile i Australia. Obecnie problem bezpieczeństwa wodnego dotyczy głównie krajów trzeciego świata i krajów rozwijających się, lecz także Stanów Zjednoczonych oraz innych krajów rozwiniętych, jak Hiszpania i Włochy. Polska jest również jednym z krajów o bardzo małych zasobach wodnych. W przeliczeniu na jednego mieszkańca wynoszą one około 1580 m³/rok. W okresach, kiedy kraj nawiedzają susze, wskaźnik ten spada nawet poniżej 1000 m³/rok/osobę. Średnie zasoby wody przypadające na jednego mieszkańca Europy wynoszą 4560 m³/rok.

Za bezpieczeństwo na akwenach wodnych zgodnie z art. 29 Ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 65, poz. 437 późn. zm), odpowiada minister właściwy do spraw wewnętrznych, który sprawuje nadzór nad ratownictwem górskim i wodnym. Zadania w zakresie nadzoru nad ratownictwem wodnym Minister Spraw Wewnętrznych realizuje na podstawie zapisów ustawy o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, która weszła w życie od początku 2012 roku. Do ustaw wydano szereg aktów wykonawczych i regulacji prawnych, jak określających że:

1. Za zapewnienie bezpieczeństwa osobom przebywającym na obszarach wodnych, odpowiada: na terenie parku narodowego lub krajobrazowego – dyrektor parku, na terenie, na którym prowadzona jest działalność w zakresie sportu lub rekreacji osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, która prowadzi działalność w tym zakresie, na pozostałym obszarze – właściwy miejscowo wójt (burmistrz, prezydent miasta) zwani dalej „zarządzającym obszarem wodnym”.
2. Organizowanie i finansowanie działań ratowniczych na wyznaczonym obszarze wodnym należy do zarządzającego tym obszarem. Zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym może zlecić w drodze umowy organizowanie, kierowanie i koordynowanie działań ratowniczych podmiotom uprawnionym do wykonywania ratownictwa wodnego. Powyższe przepisy nie dotyczą osób fizycznych dysponujących nieckami basenowymi wyłącznie do celów prywatnych.

3. Zapewnienie bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych polega w szczególności na: dokonaniu analizy zagrożeń, w tym identyfikacji miejsc, w których występuje zagrożenie; oznakowaniu i zabezpieczeniu terenów, obiektów i urządzeń przeznaczonych do pływania, kąpienia się, uprawiania sportu lub rekreacji na obszarach wodnych; prowadzeniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa na obszarach wodnych, polegających w szczególności na: uświadamianiu zagrożeń związanych z wykorzystywaniem obszarów wodnych, w szczególności prowadzeniu akcji edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży szkolnej; informowaniu i ostrzeganiu o warunkach pogodowych oraz innych czynnikach mogących powodować utrudnienia lub zagrożenia dla zdrowia lub życia osób; zapewnieniu warunków do organizowania pomocy oraz ratowania osób, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia. W ramach ratownictwa wodnego podejmowane są działania ratownicze, polegające w szczególności na: przyjęciu zgłoszenia o wypadku lub zagrożeniu; dotarciu na miejsce wypadku z odpowiednim sprzętem ratunkowym; udzielaniu kwalifikowanej pierwszej pomocy; zabezpieczeniu miejsca wypadku lub zagrożenia; ewakuacji osób z miejsca stanowiącego zagrożenie dla życia lub zdrowia; transporcie osób, które uległy wypadkowi lub są narażone na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na obszarze wodnym do miejsca, gdzie jest możliwe podjęcie medycznych czynności ratunkowych przez jednostki systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego.
4. Zadania z zakresu ratownictwa wodnego są dofinansowywane przez wojewodów i mogą być dofinansowywane przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach dotacji celowych. Podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego do dnia 31 grudnia przekazują ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych informację o wysokości otrzymanych w danym roku dotacji, celu, na który zostały udzielone oraz podmiocie, który ich udzielił: zapoznania się z zasadami korzystania z danego terenu, obiektu lub urządzenia i ich przestrzegania; stosowania się do znaków nakazu i zakazu; zapoznania się i dostosowania swoich planów aktywności do umiejętności oraz aktualnych warunków atmosferycznych; użytkowania sprzętu odpowiedniego do rodzaju podejmowanej aktywności, sprawnego technicznie i zgodnie z jego przeznaczeniem i zasadami użycia; bezzwłocznego informowania odpowiednich służb ratowniczych lub podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego, o zaistniałym wypadku lub zaginięciu osoby oraz o innych zdarzeniach nadzwyczajnych mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo osób.
5. Nadzór nad ratownictwem wodnym sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych.

W ramach nadzoru minister właściwy do spraw wewnętrznych ma prawo: żądać od podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego udostępnienia dokumentów oraz udzielania pisemnych wyjaśnień dotyczących ich działalności związanej z wykonywaniem ratownictwa wodnego; dokonywać kontroli podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego dotyczącej

prawidłowości realizacji zadań związanych z wykonywaniem ratownictwa wodnego. Oceny kontrolowanej działalności dokonuje się pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

W czerwcu 2014 roku odbyła się w murach Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa w Poznaniu pierwsza Ogólnopolska Konferencja Naukowa Studentów i Młodych Pracowników Naukowych, poświęcona środowisku wodnemu na temat **„Ratownictwo i ochrona środowiska na obszarach śródlądowych. Edukacja, prewencja i strategia”** zorganizowana wspólnie przez WSB w Poznaniu, WOPR Województwa Wielkopolskiego i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu, pod patronatem takich czasopism i portali, jak: „Bezpieczeństwo Publiczne” i „Przegląd Pożarniczy” oraz e-bezpieczni.pl. Spotkanie miało na celu wymianę informacji zarówno naukowych, jak i praktycznych w szeroko rozumianym bezpieczeństwie na obszarach wodnych oraz praktyczne szkolenie dla służb i organizacji zajmujących się ratownictwem wodnym lub mających w swoich zadaniach styczność z tym problemem. Uczestnikami konferencji, która ma standaryzować współdziałanie organów administracji rządowej i samorządowej z podmiotami wykonującymi ratownictwo wodne i ochronę ludności byli również pracownicy wydziałów bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego urzędów, przedstawiciele administracji zespolonej województwa, władz samorządowych oraz jednostek wojewódzkich WOPR – podmiotów wykonujących ratownictwo wodne na poziomie poszczególnych województw. Wynikiem obrad konferencji są materiały przedstawione w niniejszej monografii.

prof. dr hab. inż. Marian KOPCZEWSKI